

Γιώργος Πιντέρης, Ph. D.

Ο ψυχολόγος που έχουν εμπιστευτεί 550.000 αναγνώστες

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Το χρήμα: υπηρέτης ή αφεντικό σου;

Θεματική κατηγορία: Αυτοβελτίωση

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Η ψυχολογική πλευρά του χρήματος
– Το χρήμα: υπηρέτης ή αφεντικό σου;**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Γιώργος Πιντέρης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Γιαννούσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Γιώργος Πιντέρης, 2018

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2018

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2831-4
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2832-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 - fax: 2102819550 - e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr - <http://blog.psychogios.gr>

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

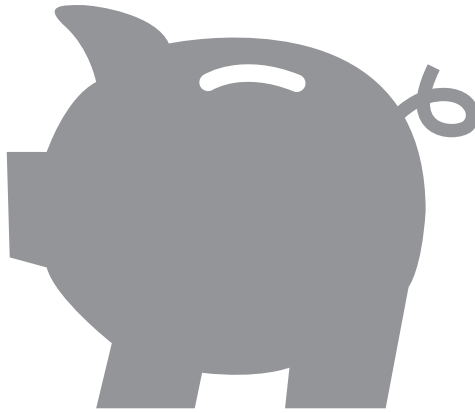
Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 - fax: 2102819550 - e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr - <http://blog.psychogios.gr>

Γιώργος Πιντέρης, Ph. D.
Ψυχολόγος

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Το χρήμα: υπηρέτης ή αφεντικό σου;

*Στον φίλο μου
Βασίλη Καραδήμα*

Πρόλογος

Κάπου κάπου κάθομαι και σκέφτομαι: Ποιοι παράγοντες επηρέασαν περισσότερο τα συναισθήματά μου τις τελευταίες μέρες; Σκέψου κι εσύ το ίδιο. Ποιοι παράγοντες μπορεί να καθόρισαν τα συναισθήματα που είχες τις τελευταίες μέρες; Κάθε φορά που κάνω στον εαυτό μου αυτή την ερώτηση, οι απαντήσεις διαφέρουν. Το ίδιο πιστεύω ότι θα ισχύει και για σένα. Μπορεί αυτή την εβδομάδα οι περισσότερες συναισθηματικές αντιδράσεις σου να ήταν, από τη μια, απέναντι στη γριά και απαιτητική μάνα σου και, από την άλλη, απέναντι στη νέα και επαναστατημένη έφηβο κόρη σου. Την προηγούμενη εβδομάδα μπορεί να ήταν η σχέση σου με μια συνάδελφο στη δουλειά και οι συγκρούσεις που είχες με τον σύντροφό σου.

Η επιστήμη της Ψυχολογίας, στην προσπάθειά της να εξηγήσει την ανθρώπινη συμπεριφορά, έχει μελετήσει ως τώρα:

- Τον εγκέφαλο και το νευρικό σύστημα
- Την κληρονομικότητα
- Την παιδική ηλικία
- Την επίδραση του περιβάλλοντος
- Τα οικογενειακά συστήματα
- Τις σχέσεις των δύο φύλων
- Την επικοινωνία
- Το ασυνείδητο
- Την αντίληψη

- Τη νοημοσύνη
- Τη μάθηση

Για καθέναν από αυτούς τους παράγοντες έχουν γραφτεί εκατοντάδες χιλιάδες άρθρα και βιβλία. Και δεν είναι μόνον αυτοί. Υπάρχουν πολλοί άλλοι τομείς για τους οποίους έχουν γραφτεί άρθρα και βιβλία. Εκείνο που με εντυπωσιάζει είναι ότι ελάχιστοι ψυχολόγοι έχουν ασχοληθεί με το πώς επιδρά στον ψυχισμό και στη συμπεριφορά ενός ανθρώπου η *οικονομική κατάστασή του*.

Πριν από λίγο σου ζητήθηκε να σκεφτείς ποιοι παράγοντες επηρέασαν τα συναισθήματά σου τις τελευταίες μέρες. Τώρα θα σου θέσω ένα άλλο ερώτημα: Όποια και να είναι η συναισθηματική σου διάθεση αυτή τη στιγμή, θα ένιωθες ακριβώς το ίδιο, αν γνώριζες ότι έχεις στην τράπεζα 100.000 ευρώ; Για να μη σε επηρεάζει ένας τέτοιος παράγοντας, θα πει ότι αυτές τις μέρες περνάς κάτι πολύ σοβαρό, όπως ένα θέμα υγείας ή μια μεγάλη απώλεια. Εκτός κι αν έχω πέσει στην περίπτωση που διαθέτεις εκατομμύρια και για σένα τα 100.000 ευρώ είναι... ψίχουλα. Αν και πολύ αμφιβάλλω ότι σε μια τέτοια περίπτωση θα... καταδεχόσουν να διαβάσεις ένα βιβλίο σαν κι αυτό.

Μπορεί οι συναισθηματικές αντιδράσεις μας να προκαλούνται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες, όμως η επίδραση που έχει ο οικονομικός τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας διεκδικεί ένα σημαντικό ποσοστό από την πίτα των συναισθημάτων μας.

Μέσα από την επαγγελματική εμπειρία μου έχω πειστεί ότι ένας ψυχολόγος που δεν έχει μια γενική εικόνα για την οικονομική κατάσταση του επισκέπτη του στην ουσία αγνοεί έναν από τους πιο βασικούς παράγοντες που καθορίζουν τη συμπεριφορά του. Δεν εννοώ να έχει μια λεπτομερή εικόνα των οικονομικών του επισκέπτη του, αλλά να γνωρίζει τα βασικά.

Αυτοί ήταν οι λόγοι που με παρακίνησαν να γράψω αυτό το βιβλίο. Κάτι ανάλογο είχα γράψει είκοσι χρόνια πριν.* Δυστυχώς, η οικονομική πραγματικότητα άλλαξε τόσο δραματικά, που το βιβλίο εκείνο σήμερα θα ήταν εκτός τόπου και χρόνου. Όμως, ένα κομμάτι του αναφέρεται σε αρχές και σε κανόνες που είναι ανεξάρτητα από κοινωνία και χρόνο. Θα ήταν, λοιπόν, κρίμα τα στοιχεία αυτά να χαθούν μόνο και μόνο διότι το βιβλίο εκείνο έπαψε να είναι επίκαιρο. Γι' αυτόν τον λόγο κρατάω ό,τι είναι χρήσιμο από εκείνη τη συγγραφική προσπάθειά μου και επανέρχομαι στο θέμα με ένα βιβλίο το οποίο ανταποκρίνεται στη σημερινή πραγματικότητα.

* *Η ψυχολογία μας με το χρήμα*, εκδόσεις Καστανιώτη, 2000.

Ενέργεια και χρόνος

Όλοι οι άνθρωποι γεννιόμαστε γυμνοί και δεν κουβαλάμε μαζί μας κανένα περιουσιακό στοιχείο. Το μόνο που διαθέτουμε είναι κάποια ενέργεια, η οποία, όταν μεγαλώσουμε, μας επιτρέπει να παράγουμε έργο. Όμως, προκειμένου να παράγουμε έργο, η ενέργεια αυτή από μόνη της δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται ακόμα ένας πολύ σημαντικός παράγοντας: Ο χρόνος. Έργο παράγεται από έναν συνδυασμό γνώσης και χρόνου. Δηλαδή, όση ενέργεια κι αν έχεις, αν δε σκάψεις για κάποιες ώρες, χαντάκι δεν ανοίγεις. Αν, πάλι, έχεις κάποιες ώρες στη διάθεσή σου αλλά δεν έχεις την ενέργεια να σκάψεις, πάλι χαντάκι δεν ανοίγεις.

Οι άνθρωποι μπορούμε μεν να εξοικονομήσουμε ενέργεια, δεν μπορούμε όμως να την αποταμιεύσουμε. Αν τρέχω ένα χιλιόμετρο τη μέρα, μπορώ μια μέρα να μην τρέξω για να ξεκουραστώ (δηλαδή να εξοικονομήσω ενέργεια). Αυτό όμως δε σημαίνει ότι την επόμενη μέρα θα διαθέτω ενέργεια για δύο χιλιόμετρα. Επίσης, δεν είναι δυνατόν για έναν μήνα να μην τρέξω καθόλου και στο τέλος του μήνα να έχω συσσώρευση ενέργειας για να τρέξω 30 χιλιόμετρα. **Η ανθρώπινη ενέργεια δεν αποταμιεύεται.**

Παράλληλα, ούτε ο χρόνος αποταμιεύεται. Δεν μπορώ να περικόψω δύο ώρες από το εικοσιτετράωρό μου, να τις βάλω σε έναν κουμπαρά και την επόμενη μέρα να διαθέτω 26 ώρες. Αν ήταν έτσι, θα αποταμιεύαμε όλοι μας από μία ώρα την ημέ-

ρα και θα ζούσαμε περισσότερα χρόνια. Όπως έχεις διαπιστώσει, αυτό... δεν είναι δυνατόν να γίνει.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι τα δύο βασικά συστατικά που μας επιτρέπουν να παράγουμε έργο (η ενέργεια και ο χρόνος) δεν μπορούμε να τα αποταμιεύσουμε. Όμως, το έργο που παράγουμε μπορούμε να το αποταμιεύσουμε. Για παράδειγμα, αυτή τη στιγμή ξοδεύω την ενέργεια και τον χρόνο που διαθέτω γράφοντας ένα βιβλίο. Δεν μπορώ να αποταμιεύσω τη συγκεκριμένη ενέργεια και τον συγκεκριμένο χρόνο. Όμως το έργο που παράγω τώρα, δηλαδή το βιβλίο, θα παραμείνει. Με άλλα λόγια, **η ανθρώπινη ενέργεια και ο χρόνος αποταμιεύονται μέσω του έργου που παράγουμε.**

Βέβαια, θα μπορούσα, αντί να γράφω, να ξοδέψω την ενέργεια και τον χρόνο μου πηγαίνοντας για μπάνιο στη θάλασσα ή παίζοντας. Στην περίπτωση αυτή δε θα παρήγα κάποιο συγκεκριμένο έργο, το οποίο θα είχε ανταλλακτική αξία. Γι' αυτό, όταν μιλάμε για ανθρώπινη ενέργεια, *χρειάζεται να κάνουμε έναν διαχωρισμό ανάμεσα στην ανταλλάξιμη και τη μη ανταλλάξιμη ενέργεια.*

Δύο μορφές ενέργειας

Η πρώτη μορφή ενέργειας είναι εκείνη που δεν παράγει κάτι το οποίο έχει ανταλλακτική αξία. Είναι δηλαδή μία *μη ανταλλάξιμη ενέργεια*. Για παράδειγμα, όταν διασκεδάζουμε, ξοδεύουμε μεν ενέργεια, αλλά δεν παράγουμε κάποιο έργο με σκοπό να το ανταλλάξουμε. Στις περιπτώσεις αυτές ξοδεύουμε ενέργεια για να ξεκουραστούμε, να ψυχαγωγηθούμε και να γεμίσουμε τις μπαταρίες μας. Είναι και αυτή η μορφή ενέργειας πολύ σημαντική.

Στο θέμα αυτό ο Stephen Covey μιλά για την εξισορρόπηση μεταξύ *παραγωγής* και *ικανότητας παραγωγής*. Ο μύθος του Αισώπου για τη χήνα με τα χρυσά αυγά είναι η απλούστερη διατύπωση αυτού του νόμου:

Ένας χωριάτης είχε μια χήνα, η οποία κάθε μέρα γεννούσε ένα ολόχρυσο αυγό. Καθώς ο χωριάτης συνήθισε σιγά σιγά να ζει στην αφθονία που του έφερναν τα χρυσά αυγά, κάποια μέρα αποφάσισε να ανοίξει την κοιλιά της χήνας και να πάρει μονομιάς όλα τα χρυσά αυγά. Δυστυχώς γι' αυτόν, το μόνο που βρήκε όταν άνοιξε την κοιλιά της χήνας ήταν εντόσθια.

Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι όσο πιο πολύ παράγεις τόσο πιο αποτελεσματικός είσαι. Όμως, ο μύθος δείχνει ότι η πραγματική αποτελεσματικότητα είναι συνάρτηση δύο παραγόντων: Ο ένας είναι τι παράγεται (τα χρυσά αυγά) και ο άλλος η ικανότητα παραγωγής (η χήνα).

Αν υιοθετήσεις ένα στιλ ζωής το οποίο εστιάζει στα χρυ-

σά αυγά και παραμελήσεις τη χήνα που τα γεννάει, σύντομα δε θα έχεις πια την πηγή που παράγει τα χρυσά αυγά. Από την άλλη, αν φροντίζεις τη χήνα (δηλαδή τον εαυτόλη σου) χωρίς να στοχεύεις στα χρυσά αυγά, σύντομα δε θα είσαι σε θέση να ταΐσεις ούτε τον εαυτό σου ούτε... τη χήνα!

Όπως βλέπουμε, λοιπόν, και η μη ανταλλάξιμη ενέργεια είναι πολύ σημαντική. Απλώς δεν έχει ανταλλακτική αξία. Δεν είναι, όπως λέμε, «εμπορεύσιμη».

Η *ανταλλάξιμη ενέργεια* είναι εκείνη που μας επιτρέπει να παράγουμε κάτι το οποίο έχει κάποια ανταλλακτική αξία. Δηλαδή, μπορούμε να το ανταλλάξουμε με κάτι άλλο: Γράφω ένα βιβλίο, το δίνω σε κάποιον εκδοτικό οίκο και παίρνω ως αντάλλαγμα ένα ποσό χρημάτων.

Αυτό που παράγουμε δεν είναι απαραίτητο να έχει πάντα μια συγκεκριμένη υλική υπόσταση. Το βιβλίο που γράφω αυτή τη στιγμή έχει υλική υπόσταση. Αποτελείται από χαρτί και μελάνι. Το ίδιο ισχύει και για τον πίνακα που φτιάχνει ένας ζωγράφος. Έχει κι αυτός μια συγκεκριμένη υλική υπόσταση.

Από την άλλη, τώρα που γράφω, υπάρχει και η κυρία Μαριάνθη, η οποία καθαρίζει το γραφείο μου. Κι εκείνη παράγει έργο: Καθαρίζει έναν χώρο. Το δικό της έργο δεν έχει κάποια συγκεκριμένη υλική μορφή, όπως ένα γραπτό ή ένας πίνακας. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν έχει ανταλλακτική αξία. Όπως ένας εκδότης μου δίνει κάποια χρήματα για να του παραχωρήσω το δικαίωμα να εκδώσει ένα βιβλίο, έτσι κι εγώ δίνω στην κυρία Μαριάνθη κάποια χρήματα για να μου καθαρίσει το γραφείο.

Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχουν δύο μορφές ανθρώπινης ενέργειας: η μη ανταλλάξιμη και η ανταλλάξιμη. Και οι δύο παράγουν έργο. Η βασική διαφορά τους είναι ότι η ανταλλάξιμη ενέργεια παράγει έργο το οποίο έχει ανταλλακτική αξία.

Το χρήμα

Μπορεί η ενέργεια και ο χρόνος μας να μην αποταμιεύονται, όμως το έργο που παράγουμε μετατρέπεται σε χρήμα. Και το χρήμα αποταμιεύεται. *Το χρήμα λοιπόν είναι ένας έμμεσος τρόπος να αποταμιεύουμε την παραγωγική ενέργειά μας.*

Δεν είναι όμως μόνο αυτός ο ρόλος του χρήματος. Σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια Grolier, «το χρήμα δεν μπορεί να οριστεί ως ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, αλλά καθορίζεται από τις λειτουργίες τις οποίες εξυπηρετεί». Ας δούμε, για παράδειγμα, το χρήμα ως μέσο συναλλαγής και ως κριτήριο αξιολόγησης. Η έκφραση «για να είναι ακριβό, θα είναι καλό» είναι γνώριμη σε όλους.

Το χρήμα ως μέσο συναλλαγής μάς βοηθά να αποταμιεύσουμε την παραγωγική ενέργειά μας και στη συνέχεια να την ανταλλάσσουμε με τα αγαθά που χρειαζόμαστε. Στα παλιά χρόνια η ανταλλαγή των προϊόντων ήταν άμεση. Σου έδινα λάδι, μου έδινες αλεύρι. Από ένα σημείο και μετά η μέθοδος της άμεσης ανταλλαγής αποδείχτηκε πρακτικά δύσκαμπτη και ανέφικτη. Έτσι, δημιουργήθηκε το χρήμα, το οποίο διευκόλυνε ώστε οι ανταλλαγές να γίνουν πιο ευέλικτες. Γι' αυτό, άλλωστε, από τότε που δημιουργήθηκε, δεν καταργήθηκε. Διότι η καθιέρωσή του αποδείχτηκε χρήσιμη για την κοινωνία.

Για να καταλάβουμε τη λειτουργία του χρήματος ως κριτήριο αξιολόγησης, θα δώσω ένα παράδειγμα: Θέλουμε να συγκρίνουμε την αξία ενός ποδηλάτου και μιας πολυθρόνας. Αν

το ποδήλατο κάνει 80 και η πολυθρόνα 90, ξέρουμε αμέσως ότι η πολυθρόνα έχει μεγαλύτερη χρηματική αξία. Από αυτή λοιπόν τη σκοπιά, το χρήμα γίνεται ένα κοινό κριτήριο που μας επιτρέπει να αξιολογούμε και να συγκρίνουμε πράγματα που είναι ανόμοια μεταξύ τους.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το χρήμα έχει και μια τρίτη ιδιότητα: Είναι μέσο συσσώρευσης πλούτου. Όμως, την ιδιότητα αυτή δεν την έχει αποκλειστικά και μόνο το χρήμα. Την έχουν κι άλλα αντικείμενα, όπως τα οικόπεδα και γενικά η ακίνητη περιουσία, οι πολύτιμοι λίθοι, τα ακριβά έργα τέχνης και ο χρυσός.

Ως τώρα είδαμε ότι το χρήμα είναι:

- Τρόπος να αποταμιεύουμε την παραγωγική ενέργειά μας
- Μέσο συναλλαγής

Όλες αυτές οι λειτουργίες έχουν να κάνουν με την οικονομική διάσταση του χρήματος. Άλλο όμως τι είναι το χρήμα και άλλο τι αντιλαμβανόμαστε εμείς ότι είναι. Στο θέμα αυτό οι πρώτες επαφές που είχαμε με το χρήμα παίζουν σημαντικό ρόλο γιατί επηρεάζουν την υποκειμενική αντίληψή μας. Προτού πάμε όμως παρακάτω, ας συνοψίσουμε τα σημαντικά που έχουμε πει μέχρι τώρα.

Περίληψη 1

- Η ενέργεια και ο χρόνος δεν είναι αποταμιεύσιμα. Αποταμιεύονται μέσω του έργου που παράγουμε.
- Η ανθρώπινη ενέργεια είναι δύο ειδών: Ανταλλάξιμη και μη ανταλλάξιμη. Η ανταλλάξιμη είναι η παραγωγική ενέργειά μας.
- Το χρήμα είναι ένας τρόπος να αποταμιεύουμε την παραγωγική ενέργειά μας.

Το χρήμα όταν ήμασταν παιδιά

Από τότε που ήμασταν παιδιά έχουμε μια εικόνα για την οικογένειά μας. Δεν έχει σημασία αν η εικόνα αυτή είναι ακριβής ή όχι. Όλα τα παιδιά έχουν μια υποκειμενική εικόνα για την οικογένειά τους. Μέρος αυτής της εικόνας είναι και η οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Το παιδί διαμορφώνει τις πρώτες εντυπώσεις του για το χρήμα μέσα από τον τρόπο που αντιλαμβάνονται και χειρίζονται το χρήμα οι γονείς του.

Επίσης, η αντίληψη του παιδιού για το χρήμα επηρεάζεται και από τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν οι γονείς το χρήμα στη σχέση τους μαζί του. Οι περισσότεροι γονείς δε δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην ψυχολογική επίδραση που έχει το χρήμα πάνω στο παιδί. Το αποτέλεσμα είναι να κάνουν λάθη που έχουν μακροχρόνιο αντίκτυπο στο παιδί. Ας δούμε τα πιο συνηθισμένα:

1. Θεωρούν το χρήμα τεκμήριο προσωπικής αξίας. Ακούει δηλαδή τους γονείς του να εκφράζουν θαυμασμό για τους ανθρώπους που έχουν λεφτά, ενώ ταυτόχρονα τους ακούει να υποτιμούν εκείνους που δεν έχουν. Μια τέτοια διαπαιδαγώγηση οδηγεί το παιδί να υπερεκτιμά τη σημασία του χρήματος.
2. Δε διδάσκουν απολύτως τίποτα στο παιδί για το χρήμα και πώς να το χειρίζεται. Έτσι, όταν το παιδί χρειαστεί κάποια μέρα να χειριστεί χρήματα, νιώθει άγνοια και του

δημιουργείται άγχος. Θα έχεις γνωρίσει, υποθέτω, ανθρώπους που, όταν είναι να ασχοληθούν με τα οικονομικά τους, παθαίνουν άγχος και στρουθοκαμηλίζουν. Δε χρειάζεται πολλή φιλοσοφία για να καταλάβουμε από πού τους δημιουργήθηκε αυτή η οικονομική φοβία.

3. Χρησιμοποιούν το χρήμα ως υποκατάστατο της αγάπης τους προς το παιδί. Επειδή δε δημιουργούν χρόνο για να ασχοληθούν μαζί του, προσπαθούν να αντισταθμίσουν την περιορισμένη διαθεσιμότητά τους με ακριβά δώρα και παιχνίδια. Το παιδί, όμως, νιώθει μια στέρση αγάπης και στοργής, που είναι αδύνατον να καλυφθεί με υλικά αγαθά. Άσε που, παρ' όλες τις οικονομικές παροχές, το παιδί αισθάνεται μια γενική δυσανεμία προς τους γονείς του. Ένα τέτοιο μοτίβο θα μπορούσε να οδηγήσει στη διαμόρφωση ενός ενήλικα ο οποίος, μέσα από το χρήμα, προσπαθεί να βρει αγάπη.
4. Στερούν συνεχώς τα χρήματα από το παιδί ώστε «να φτιάξει χαρακτήρα» και να μη γίνει «παραδόπιστο». Δυστυχώς, το είδος του χαρακτήρα που δημιουργεί μια τέτοια μέθοδος είναι ένα αρκετά στερημένο και μίζερο ή πολύ σπάταλο άτομο.
5. Είναι απρόβλεπτοι στις οικονομικές προσφορές τους στο παιδί: Άλλες φορές τού στερούν χωρίς λόγο πράγματα (π.χ. δεν του παίρνουν δώρο στα γενέθλιά του) και άλλες φορές το κατακλύζουν με αγαθά (ρούχα, δώρα, χαρτζιλίκι) που το παιδί δεν καταλαβαίνει για ποιον λόγο τού τα προσφέρουν τη δεδομένη στιγμή. Ένα τέτοιο οικονομικό στιλ διαπαιδαγώγησης κάνει το παιδί να βιώνει το χρήμα μέσα σε ένα κλίμα ανασφάλειας.
6. Παραφορτώνουν το παιδί με τα οικονομικά προβλήματα τους γιατί έτσι πιστεύουν ότι θα «ωριμάσει». Ταυτόχρονα παραλείπουν να το διαβεβαιώσουν ότι, κάποια

στιγμή, τα προβλήματα αυτά θα ξεπεραστούν. Έτσι, το παιδί μεγαλώνει μέσα σε ένα κλίμα οικονομικού θρίλερ. Όταν ήμουν στην τρίτη γυμνασίου, είχα έναν συμμαθητή, ο πατέρας του οποίου είχε αυτή τη συνήθεια. Του μιλούσε για τους κινδύνους χωρίς να του λέει ότι αντιμετωπίζονται. Το αποτέλεσμα: Είχε έλκος στομάχου από τα δεκαπέντε και στα δεκαοκτώ άρχισαν να ασπρίζουν τα μαλλιά του!

Πάμε τώρα και σε ένα λάθος που συμβαίνει συχνά όταν το παιδί μπαίνει στην εφηβεία. Χρησιμοποιούν το χρήμα σαν μέσο ελέγχου του εφήβου:

Ο Χαρίλαος από τότε που ο γιος του ο Σπύρος ήταν έξι χρόνων τον είχε... τρελάνει στη σφαλιάρα. Πίστευε πως με αυτόν τον τρόπο θα του βάλει... μυαλό. Η μέθοδος είναι χαζή, ιδιαίτερα αν ο γονιός έχει τη συνήθεια να χτυπάει το παιδί του στο κεφάλι. Εκεί, όχι δεν του βάζει, αλλά μπορεί και να του... βγάλει μυαλό.

Από τότε που ο Σπύρος έγινε δώδεκα χρόνων, φάνηκε ότι θα γίνει ντερέκι. Έτσι, ο Χαρίλαος σταμάτησε να τον χτυπάει. Μέχρι τα δεκαέξι του ο Σπύρος ήταν υπάκουος. Στα δεκαέξι τα έφτιαξε με μια κοπέλα, την οποία ο Χαρίλαος δεν ήθελε επειδή... δε χώνευε τη μάνα της. (Ποιος ξέρει γιατί...) Έλα όμως που ο Σπύρος είχε γίνει 1,95 με μεγάλες πλάτες.

Το μοτίβο αυτό εκδηλώνεται στην εφηβεία, όπου το παιδί αμφισβητεί την εξουσία του γονιού: Πού βάσιζε μέχρι πριν από τέσσερα χρόνια την εξουσία του ο Χαρίλαος; Στη σφαλιάρα. Με τη σφαλιάρα (δηλαδή τη διαφορά σωματικής δύναμης) είχε τον έλεγχο πάνω στον γιο του. Άντε τώρα ρίξε σφαλιάρα στον Σπύρο. Δεν είσαι χαζός. Προσπαθείς, λοιπόν, να διατηρήσεις τον έλεγχο μέσα από το χρήμα: «Δε θα σου δίνω τα λεφτά μου για να βγαίνεις με την κόρη αυτής της καριόλας!» Έτσι, όμως,

ο Σπύρος καταλήγει να αντιλαμβάνεται το χρήμα ως δύναμη και ως μέσο εκβιασμού.

Αν ξοδέψουμε λίγη ώρα να θυμηθούμε πώς αντιλαμβανόμασταν το χρήμα όταν ήμασταν παιδιά, καθώς και πώς το βλέπαμε στην εφηβεία, ίσως καταλάβουμε μερικά σημαντικά πράγματα όσον αφορά την τρέχουσα αντίληψή μας για αυτό.

Περισσότερα πάνω στα θέματα αυτά θα πούμε αργότερα, όταν θα μιλήσουμε για την ψυχολογική σχέση μας με το χρήμα.

Ψυχολογικά προβλήματα έχουμε όλοι. Έχεις όμως αναλογιστεί ποτέ πόσα από αυτά τα «ψυχολογικά» προβλήματα έχουν σχέση με την οικονομική σου κατάσταση; Πόσο η καθημερινή συναισθηματική σου διάθεση επηρεάζεται από:

- την οικονομική σου ρευστότητα;
- τον χρόνο που ξοδεύεις για τη δουλειά σου;
- την ενέργεια που καταναλώνεις για να βγάλεις λεφτά;
- τη σταθερότητα του εισοδήματός σου;

Τι είσαι; Αφεντικό ή σκλάβος του χρήματος;

Το χρήμα έχει το νόημα που εμείς του δίνουμε.

Μπορεί να σημαίνει ασφάλεια, αγάπη, αυτοεκτίμηση, δράση, δύναμη, ελευθερία και ό,τι άλλο συμβολίζει στην αντίληψη του καθενός.

Ο τρόπος που χειριζόμαστε το χρήμα επηρεάζει, ανάμεσα σε άλλα, και την ψυχική μας υγεία. Πώς χειρίζεσαι το χρήμα;

- Είσαι καταναλωτικός; Έχεις καταναλωτική νοημοσύνη;
- Είσαι σκεπτικιστής και διαρκώς ανήσυχος για το μέλλον;
- Είσαι ενθουσιώδης, με αποτέλεσμα «να μη γνωρίζει η δεξιά σου τι ποιεί η αριστερά σου»;
- Είσαι υποτονικός και αλλεργικός στους αριθμούς;

Όλες αυτές οι συνήθειες επηρεάζουν την καθημερινή μας διάθεση.

Αυτά και πολλά άλλα θέματα που έχουν σχέση με το χρήμα πραγματεύεται αυτό το βιβλίο, το οποίο, **γραμμένο από τον Γιώργο Πιντέρη**, όπως πάντα με χιούμορ, σε βοηθά, με **τα αναλυτικά ερωτηματολόγια** που περιλαμβάνει, να συνειδητοποιήσεις ποια είναι η συναισθηματική σχέση σου με το χρήμα.

**Δεν είναι ανάγκη να είσαι πλούσιος
για να έχεις πλούσια ποιότητα ζωής.**

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-2831-4

9 786180 128314

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΜ.: 22281

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η